

Makale Künyesi (Araştırma): Bayırlı, İ. K. (2022). Türkiye Türkçesinde ad temelli öbeklerin tipolojik özellikleri. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 831-850.

<https://doi.org/10.32321/cutad.1090006>

TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE AD TEMELLİ ÖBEKLERİN TİPOLOJİK ÖZELLİKLERİ¹

İsa Kerem BAYIRLI²

ÖZET

Bu makalede Türkiye Türkçesinde ad temelli öbeklerin tipolojik özelliklerine odaklanılmakta ve bu özelliklerin dilbilimsel bir analizi önerilmektedir. Makalenin ilk bölümünde tipolojik çalışmalar ile dilbilgisel analizler arasındaki etkileşim, adı niteleyen öğelerin sıralanmasını ilgilendiren bir örnek ile açıklanmaktadır. Makalenin ikinci bölümünde Türkiye Türkçesinin ad öbeği içi uyum ve ertelenmiş ekleme yapıları açısından tipolojik özellikleri ortaya konmaktadır. Ad öbeği içi uyum yapıları incelenirken hem sıfatlar ve adlar arasındaki cins, sayı ve durum yönünden uyumun yokluğu hem de sayı sözcükleriyle kullanılan adların çoğul eki almamaları ele alınmaktadır. Ayrıca ertelenmiş yapılar ile ilgili olarak geliştirilen önceki analizlerin eksiklikleri ortaya konmakta ve yeni bir analiz varsayılmaktadır. Yazının üçüncü ve son bölümünde Türkiye Türkçesinin tipolojik özelliklerinin dağılımının gelişigüzel olmadığı ileri sürülmekte ve bu özelliklerin tek bir dilbilgisel analiz altında toplanabileceği savunulmaktadır. Başka pek çok dil geçerli olan Ad Öbeği Uyum Kuralının Türkiye Türkçesi için tanımsız olduğu varsayıldığında hem sıfatlar ile adlar arasında herhangi bir özellik açısından uyumun bulunmaması hem de sayı sözcüğü ile kullanılan adların çoğul eki almaması açıklanabilmektedir. Türkiye Türkçesinde ertelenmiş ekleme yapılarının mümkün oluşu da, bu kuralın Türkiye Türkçesindeki geçersizliğinin bir sonucudur. Bu makalede Türkiye Türkçesinin ad temelli öbeklerinin tipolojik özelliklerinin anlaşılmasında dilbiliminin analiz araçlarının gerçek bir kavrayış sağladığı vurgulanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Ad öbekleri, tipoloji, çekim ekleri, ertelenmiş ekleme.

¹ Bu makale, yazarın *The Universality of Concord* (Uyumun Evrenselliği) adlı doktora tezinden üretilmiştir.

² TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Dr. Öğr. Üyesi. ibayirli@etu.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-5413-1837>

TYPOLOGICAL FEATURES OF NOMINAL PHRASES IN TURKISH

ABSTRACT

This paper focuses on typological features of nominal phrases in Turkish and provides a linguistic analysis of these features. In the first section, the interaction between typological studies and linguistic analyses is explained with an example concerning the order of elements modifying a noun. In the second section, typological features of Turkish concerning agreement and suspended affixation inside noun phrases are laid out. As far as agreement inside noun phrases is concerned, we focus both on the absence of agreement between nouns and adjectives in number and case and on the absence of plural morphology on nouns modified by numerals. Moreover, some inadequacies about previous analyses of suspended affixation are pointed out and a new analysis for such constructions is put forth. In the third and last section of the paper, it is claimed that the distribution of typological features of Turkish is not random and that these features can be unified with the help of a single linguistic assumption. When it is assumed that the Noun Phrase Agreement Rule, which is valid for many languages, is not defined for Turkish, both the absence of agreement between adjectives and nouns and the absence of plural morphology on nouns that are modified by numerals can be accounted for. The availability of suspended affixation in Turkish is also a consequence of the irrelevance of this rule to Turkish. In this paper we highlight the fact that the tools of linguistic analysis provide valuable insight into the nature of typological features of nominal phrases in Turkish.

Keywords: Noun phrases, typology, inflectional affixes, suspended affixation.

GİRİŞ

Doğal diller ile ilgili tipolojik çalışmaların temel görevi, dillerin iyi tanımlı birtakım özellikler açısından sınıflandırılmasını sağlamaktır (Whaley, 1996, s. 7). Bu amaca yönelik ilk çalışmalar biçimbilimsel özelliklere odaklanmıştır (Ramat, 1995). Bu araştırmalar sonucunda dillerin çekimleme sistemleri açısından eklemeli, bükümlü ve yalınlayan diller olarak sınıflandırılabileceği görülmüştür. Prag Okulu, dillerin çeşitli özelliklerinin birbirleriyle bağlantılı olduğunu öne sürerek tipoloji çalışmalarında yeni bir yaklaşımı temsil etmiştir (Jakobson, 1963). Bu çalışmalarda, örneğin, bir dildeki ünlü envanteri ile ünsüz envanteri arasında tahmin edilebilir bazı ilişkiler olduğu öne sürülmüştür. Tipolojik araştırmalarda en önemli sıçramalardan biri Greenberg (1954; 1966) tarafından sağlanmıştır. Greenberg'in çalışmalarını tipoloji tarihi açısından önemli yapan unsur, kendi

dönemi açısından başarılı sayılabilecek bir örneklem evreni oluşturması (30 dil) ve böylece diller arasındaki genetik akrabalıklardan bağımsız olarak geçerli olan dil evrensellerine (İng. language universals) ulaşmaya çalışmasıdır (Greenberg, 1966). Daha sonraki araştırmalar bu çalışmadaki örneklem seçme yönteminin eksiklerinin olduğunu ortaya koysa da (Dryer, 1992; Hawkins, 1983) bu çalışma, pek çok dil ile aynı anda ilgilenilmesi bakımından bir ilk olma özelliği taşımaktadır. Greenberg (1966) Prague Okulu'nun sesbilimsel düzeyde ele aldığı ilişkilerin dizimbilimsel (İng. syntactic) bir düzeyde de görülebileceğini iddia etmiş ve 45 farklı dil evrenseli önermiştir. Örneğin Greenberg'in üçüncü evrenseli aşağıdaki gibidir:

Üçüncü Evrensel (Greenberg, 1966 s. 78)

Eylem-Özne-Nesne sırasındaki dillerde edatlar her zaman addan önce gelir.

Bu tip bir evrenselin geçerli olduğu kabul edildiğinde ortaya dilbilimsel bir soru çıkar: Bu evrenselin geçerli olmasının sebebi nedir? Burada da ilgili açıklamanın dile içkin bir açıklama mı yoksa dile dışsal bir açıklama mı olacağı sorusu gündeme gelir (Comrie, 1981; Croft, 1990; Newmeyer, 1983). Dile içkin açıklamalar dil evrensellerini, dil sisteminin doğasının bir sonucu olarak ele alırken dile dışsal açıklamalar bu tip genellemelerin kullanım, işleme (İng. processing), ifadede sadelik ve algılamada kolaylık gibi dile dışsal koşullarla açıklanabileceğini savunur. Bu yazıda bir dil evrenseli ile ilgili öne sürülen dile içkin açıklamalar için dilbilimsel açıklama kavramı kullanılacaktır (Newmeyer, 1983). Greenberg'in evrenselleri ile ilgili olarak ortaya atılan dilbilimsel açıklamaların, bu evrenseller ile ilgili hataların düzeltilmesini ve bu evrensellerin daha geniş bir örneklem üzerinden test edilmesini sağladığı görülmüştür. Bu bağlamda yirminci evrenseli ele alalım:

Yirminci Evrensel (Greenberg, 1966, s. 87)

İşaretleyiciler, sayı sözcükleri ve niteleme sıfatları gibi kategorilerden biri, birkaçı veya hepsi adın önünde geliyorsa bunların sıralaması İşaretleyici > Sayı > Sıfat > Ad şeklindedir. Bu kategoriler addan sonra geliyorsa sıralama ya Ad > İşaretleyici > Sayı > Sıfat şeklindedir ya da Ad > Sıfat > Sayı > İşaretleyici şeklindedir.

Greenberg'in bu tezi, dilbilimsel analiz açısından oldukça şaşırtıcıdır. Dizimbilimde dilsel ifadeler öbek yapıları şeklinde analiz edilir. Bu bağlamda işaretleyici, sayı sözcüğü ve niteleme sıfatı içeren bir ifadenin dilbilimsel analizi, bu yapıların hiyerarşik olarak iç içe

olan bir temsili verir. Örneğin Türkiye Türkçesine ait (1)'de verilen ifadenin öbek yapısı (öbeklerin sahip olduğu etiketler göz ardı edildiğinde) (2)'deki gibi gösterilebilir.

(1) bu iki kırmızı araba

(2) [bu [iki [kırmızı [araba]]]]

Burada işaretleyicilerin, sayı sözcüklerinin ve sıfatların addan önce gelmesi Türkiye Türkçesine ait tipolojik bir özelliktir. Örneğin dünya dilleri ile ilgili en kapsamlı veritabanlarından biri olan WALS'ta (*World Atlas of Language Structures*, bakınız Dryer ve Haspelmath, 2013) sıfat ile adların birbirine göre sıralanması söz konusu olduğunda örnekleme oluşturan 1367 dil içerisinde 879'u, sıfatların addan sonra geldiği dillerdir. Bu dillerin 373'ünde sıfatlar addan önce gelmekte, 110 tanesinde ise her iki sıralama da mümkün görünmektedir. Özetle bir adın üzerinde bulunan sıfat, sayı sözcüğü ve işaretleyici gibi öğeler ilkesel olarak addan önce de sonra da gelebilir. Bu da bize bu dört ögenin (2)'de gösterilen hiyerarşik yapıya uygun kalmak şartıyla aşağıda gösterildiği üzere sekiz farklı biçimde dizilebileceğini gösterir.

(3) a. [İşaretleyici [Sayı [Sıfat [Ad]]]]

b. [[Sayı [Sıfat [Ad]]] İşaretleyici]

c. [İşaretleyici [[Sıfat [Ad]] Sayı]]

ç. [[[Sıfat [Ad]] Sayı] İşaretleyici]

d. [İşaretleyici [Sayı [[Ad] Sıfat]]]

e. [[Sayı [[Ad] Sıfat]] İşaretleyici]

f. [İşaretleyici [[[Ad] Sıfat] Sayı]]

g. [[[[Ad] Sıfat] Sayı] İşaretleyici]

Greenberg'e göre yukarıdaki şemalar içerisinden sadece (3a) ve (3g) sıralaması doğal dillerde görülebilmektedir. Greenberg'ten daha geniş bir örneklem üzerinde çalışma yapan Cinque (2005) ise yukarıdaki sıralamalarının hepsinin doğal dillerde bulunabildiğini göstermekte ve böylece dilbilgisel olarak mümkün olan ile tipolojik olarak gerçekleşmiş olan diller arasında örtüşme olduğunu iddia etmektedir. Fakat doğal dillerde görülen sıralamalar (3)'te verilen sıralama şemalarından ibaret değildir. Cinque'ye göre (4)'te gösterilen sıralamaları gösteren diller de vardır. (Burada (4b)'nin Yirminci Evrensel'in izin verdiği üçüncü sıralama olduğuna dikkat edilmelidir.)

- (4) a. İşaretleyici Ad Sayı Sıfat
b. Ad İşaretleyici Sayı Sıfat
c. Ad İşaretleyici Sıfat Sayı
ç. Ad Sayı Sıfat İşaretleyici
d. Sıfat Ad İşaretleyici Sayı
e. Ad Sıfat İşaretleyici Sayı

(3)'te gösterilen sıralamadaki dilleri, öbek yapısına bağlı kalarak açıklamak mümkün iken (4)'te gösterilen sıralamadaki dillerin ne şekilde açıklanacağı önemli bir sorundur. Dahası, (4)'te gösterilen sıralamalar için geliştirilen analiz (5)'te gösterilen sıralamaların hiçbir doğal dilde bulunmadığını da açıklamalıdır. Bir başka deyişle, (4)'te gösterilen sıralamaları açıklamak için geliştirilen dilbilgisel analiz (5)'te gösterilen sıralamalara da izin verecek ölçüde esnek olmamalı ve (5)'te gösterilen sıralamaların dilbilgisi-dışı olduğunu açıklamalıdır. (Dilbilimi alanyazınında bir ifade tipinin kabul edilmez olduğunu göstermek için ifadenin başına “*” (yıldız) sembolü getirilmektedir. (5)'te gösterilen ifadelerin önündeki yıldız sembolü bu ifadelerin doğal diller söz konusu olduğunda kabul edilmez olduğunu, bir başka ifade ile bu ifadelerin doğal dillere ait olmadığını belirtmek için kullanılmıştır.)

- (5) a. *İşaretleyici Sıfat Sayı Ad
b. *Sayı İşaretleyici Sıfat Ad
c. *Sayı İşaretleyici Ad Sıfat
ç. *Sayı Ad İşaretleyici Sıfat
d. *Ad Sayı İşaretleyici Sıfat
e. *Sayı Sıfat İşaretleyici Ad
f. *Sıfat İşaretleyici Sayı Ad
g. *Sıfat İşaretleyici Ad Sayı
h. *Sıfat Sayı İşaretleyici Ad
i. *Sıfat Sayı Ad İşaretleyici

Özetlemek gerekirse doğal dillerde işaretleyiciler, sayı sözcükleri, sıfatlar ve adlar ilkesel olarak mümkün olan 24 sıralamadan 14 tanesine sahiptir. Bunlar içinde (3)'te gösterilen sıralamalar, hiyerarşik

bir öbek yapısında işaretleyici, sayı sözcüğü ve sıfatların başta ve sonra gelmesiyle ilgili bir seçim olarak açıklanabilirken (4)'te gösterilen sıralamaların bu şekilde açıklanması mümkün görünmemektedir. (4)'te gösterilen sıralamaları açıklamak için getirilecek olan ek varsayımlar, (5)'te gösterilen sıralamaların doğal dile ait olmadığını açıklamaya devam etmelidir. Bu bölümün geri kalamında (4)'te gösterilen ifadeler ile (5)'te gösterilen ifadeler arasındaki dilbilgisel farklı açıklayan kuramlardan biri olan Abels ve Neelman (2009) özetlenecektir. Abels ve Neelman'ın geliştirdiği analiz Taşıma kuramına (İng. movement theory) dayandığından bu kuramdan kısaca bahsetmek faydalı olacaktır.

İngilizcede tümceler genellikle Özne-Nesne-Eylem sıralamasındadır (bakınız (6)'daki gömülü tümce). Ancak nesne yerine “kimi” anlamına gelen soru sözcüğü olan *whom* kullanıldığında bu soru sözcüğünün (6)'daki gibi eylemden sonra değil, (7)'deki gibi ilgili tümcenin başında belirdiği görülmektedir. Burada (6)'da gömülü tümcenin özne nesne eylem sıralamasında (7)'deki gömülü tümcenin ise nesne özne eylem sıralamasında olduğunu gözlemek önemlidir.

(6) (I know that) John saw Mary.

“John'un Mary'i gördüğünü biliyorum”

(7) (I dont know) whom John saw.

“John'un kimi gördüğünü bilmiyorum.”

(6) ile (7) arasındaki türetimsel ilişkiyi açıklamak için geliştirilen analizlerden biri Taşıma kuramıdır (Chomsky, 1995). Bu kurama göre soru kelimesi olan *whom* aslında İngilizcenin tipik nesne konumunda türetime girmekte ve bu konumdan tümcenin başına taşınmaktadır (bakınız (8)). Bu taşınma işleminin sonucu olarak nesnenin ilk konumunda bir iz kalmaktadır ki, bu iz *iz_{whom}* şeklinde gösterilecektir.

(8) [whom [John saw *iz_{whom}*]

Abels ve Neelman (2009) (4)'te verilen sıralamaların (3)'te verilen sıralamalardan adın veya adı içeren bir öbeğin taşınmasıyla türetilebileceğini fakat benzer kurullarla (5)'te gösterilen sıralamaların türetilmeyeceğini göstermektedir. Bu analize göre (4a), (3a)'dan adın işaretleyici ile sayı sözcüğünün arasına taşınmasıyla (bakınız (9a)), (4b), (3a)'dan adın bütün öbeğin başına taşınmasıyla (bakınız (9b)) türetilir. Ayrıca (4c), (3f)'den adın bütün öbeğin başına taşınmasıyla (bakınız (9c)), (4ç) ise (3b)'den adın bütün öbeğin başına taşınmasıyla (bakınız (9ç)) türetilir.

- (9) a. [İşaretleyici [Ad [Sayı [Sıfat [iz_{Ad}]]]]] (= (4a))
b. [Ad [İşaretleyici [Sayı [Sıfat [iz_{Ad}]]]] (= (4b))
c. [Ad [İşaretleyici [[[iz_{Ad}] Sıfat] Sayı]]] (= (4c))
ç. [Ad [[Sayı [Sıfat [iz_{Ad}]]] İşaretleyici]] (= (4ç))

Böylece sadece ad taşıma kuralını kullanarak (4)'te verilen ifadelerin ilk dördünü açıklamış olduk. Abels ve Neeleman (2009) tarafından geliştirilen analize göre, taşıma kuralı adlara uygulanabildiği gibi adı içeren öbeklere de uygulanabilir. Yani adların taşınmasına ek olarak bir ad ve sıfattan oluşan öbek de (yani [[Ad] Sıfat] öbeği veya [Sıfat [Ad]] öbeği de) taşınabilir. Bu varsayım yapıldığında (4d) ve (4e)'nin de açıklanabileceği görülür. (4d), (3a)'dan [Sıfat [Ad]] şeklindeki öbeğin taşınmasıyla (bakınız (10a)), (4e)'de (3d)'den [[Ad] Sıfat] şeklindeki öbeğin taşınmasıyla (bakınız (10b)) türetilir.

- (10) a. [[Sıfat [Ad]] [İşaretleyici [Sayı iz_{SıfatAd}]]] (= (4d))
b. [[[Ad] Sıfat] [İşaretleyici [Sayı iz_{AdSıfat}]]] (= (4e))

Oysa (5)'te verilen ve Cinque (2005) tarafından hiçbir doğal dilde gözlemlenmediği iddia edilen sıralamalara baktığımızda bunların adın öne doğru taşınmasıyla veya ad ve sıfatı içeren bir öbeğin öne doğru taşınmasıyla türetilmeyeceği görülür. (5a)'da verilen ifadeyi hatırlayalım (bakınız (11)).

(11) *İşaretleyici Sıfat Sayı Ad

Buradaki sıralamayı türetmenin tek yolu sıfatın tek başına sayı sözcüğünün önüne taşınmasıdır. Böyle bir türetim, (12)'deki gibi olabilir.

(12) [İşaretleyici [Sıfat [Sayı [iz_{Sıfat} [Ad]]]]]

Buradaki sıfat taşıma işlemi, her türlü taşımının adı veya adı içeren bir öbeği içermesi gerektiği kuralına aykırıdır. Abels ve Neeleman (2009) böyle bir türetimin kurallara aykırı olmasının, (11)'in dilbilgisi-dışı olduğu gözlemini açıkladığını ifade etmektedir.

Böylece dillerle ilgili tipolojik gözlemlerin eksikliklerinin giderilmesinde ve anlamlandırılmasında, dilbilimin analiz araçlarının son derece faydalı ve etkili olabildiği gösterilmiş oldu. Yazının bir sonraki bölümünde doğal dillerde ad ve ad-temelli öbeklerin tipolojik özellikleri açısından Türkiye Türkçesinin nasıl bir dil olduğuna daha yakından bakılacak ve Türkiye Türkçesinin tipolojik açıdan dikkat

çekici üç özelliği betimlenecektir. Yazının geri kalanında ise Türkiye Türkçesinin bu özellikler kümesine sahip olması dizimbilimin analiz araçları kullanılarak açıklanmaya çalışılacaktır. Özetle, Türkiye Türkçesinin tipolojik özelliklerinin, birkaç temel dizimbilimsel varsayımın sonuçları olarak ele alınabileceği gösterilecektir.

1. TÜRKİYE TÜRKÇESİNİN TİPOLOJİK ÖZELLİKLERİ

Bu bölümde Türkiye Türkçesinin ad temelli öbekleri iki parametre üzerinden incelenecektir: (1) ad öbeği içi uyum yapıları ve (2) ertelenmiş eklem yapıları. Ad öbeği içi uyum yapıları konusu hem sıfatlar ile adlar arasındaki uyum bağlamında hem de sayı sözcüğü ile kullanılan adların çoğul eki taşıyıp taşıyamaması bağlamında ele alınacaktır. Bir sonraki bölümde de bu özelliklerin Türkiye Türkçesindeki dağılımlarının gelişigüzel olmadığı ve bu dağılımın temel bir dizimbilimsel varsayım ile açıklanabileceği savunulacaktır.

Türkiye Türkçesinde ad öbeği içi uyumun dağılımını incelemeye başlamadan önce uyum ekleriyle ilgili birkaç temel gözlem yapmak yerinde olacaktır. Dünya dillerinde çekim ekleri, bir tümcedeki ögeler arasındaki karşılıklı bağımlılık ilişkilerini işaretlemenin bir aracı olarak iş görür. Uyum ekleri de karşılıklı bağımlılıklara duyarlı biçimbirimler olarak çekim sisteminin bir parçasıdır. Örneğin Türkiye Türkçesinde eylemin üzerindeki uyum eki öznenin kişi ve sayı özelliklerine duyarlı bir sonektir. Tümcedeki öznenin kişi ve sayı özellikleri değiştikçe eylemin üzerindeki uyum ekinin de değiştiği görülür.

(13) a. Ben koştum.

b. Sen koştun.

c. O koştı.

ç. Biz koştuk.

d. Siz koştunuz.

e. Onlar koştular.

Türkiye Türkçesinde kişi ve sayı yönünden uyum gösteren tek öge eylem değildir. İlgili-yelik yapılarında iyelik ekleri, ilgi ekinin eklenmiş olduğu ögenin kişi ve sayı özelliklerine bağlı olarak farklılaşmaktadır.

(14) a. Benim arabam.

b. Senin araban

c. Onun arabası

ç. Bizim arabamız

d. Sizin arabanız

e. Onların arabaları

Dünya dillerinde ögeler arası uyum, sadece eylemlerde veya ilgiyelik yapılarında gözlemlenen bir durum değildir. Örneğin Rusçada adın sahip olduğu cins özelliklerine göre (yani adın dişil, eril ve nötral cinsten oluşuna göre) adı niteleyen sıfatın üzerinde farklı biçimbirimler bulunmaktadır.

(15) a. nov-yj žurnal (Corbett, 1991, ss. 106).

yeni-ERİL dergi

‘yeni dergi’

b. nov-aja kniga (Corbett, 1991, ss. 106).

yeni-DİŞİL kitap

‘yeni kitap’

c. nov-oe pis’mo (Corbett, 1991, ss. 106).

yeni-NÖTRAL mektup

‘yeni mektup’

Yukarıdaki örneklerde *nov* ‘yeni’ sıfatının üzerindeki biçimbirimin bu sıfatın nitelediği adın cinsine göre değiştiği görülmektedir. Bir dilde sıfatların adlar ile uyum göstermesi için bu dilde dilbilgisel bir cins sisteminin bulunması zorunlu değildir. Örneğin, dilbilgisel cins sistemine sahip olmayan Estoncada sıfatlar ile adlar arasında sayı ve durum özellikleri yönünden uyum vardır (ÇĞL = Çoğul, BLN = bulunma durum eki)

(16) raske-te-s küsimus-te-s (Norris, 2014, s. 100)

zor-ÇĞL-BLN soru-ÇĞL-BLN

‘zor sorularda’

Ancak Türkiye Türkçesinde sıfatlar ve adlar arasında sayı ve durum yönünden herhangi bir uyum gözlemlenmemektedir. Bu nedenle, (17a) Türkiye Türkçesine ait kabul edilir ifade iken (17b), ifadenin önüne getirilen yıldız işaretinden anlaşılacağı üzere, dilbilgisi-dışı bir ifadedir.

(17) a. zor sorularda

b. *zorlarda sorularda

Özetle Türkiye Türkçesinin öne çıkan tipolojik özelliklerinden ilki, sıfatlar ile adlar arasında herhangi bir uyum olayının gerçekleşmiyor olmasıdır.

Ad-temelli öbekler içinde görülen bir başka karşılıklı bağımlılık ilişkisi de sayı sözcükleri ile adlar arasındadır. Bazı dillerde *bir* sayısı dışındaki sayı sözcükleriyle kullanılan adlar, çoğul durumda olmak zorundadır. Örneğin İngilizcede *one* “bir” sayısı ile kullanılan adlarda herhangi bir çekim eki bulunmazken (bakınız 18(a)) birden daha yüksek sayılarla kullanılan adlar çoğul durumda olmak zorundadır (bakınız 18(b)). Örneğin *three* “üç” gibi bir sayı sözcüğünün çoğul durumda olmayan bir ad ile kullanılması kabul edilmezliğe yol açmaktadır (bakınız 18(c)).

(18) a. one book

bir kitap

b. three book-s

üç kitap-ÇĞL

c.*three book

üç kitap

Türkiye Türkçesine baktığımızda ise adın üzerinde, hangi sayı sözcüğü ile kullanılırsa kullanılsın, çoğul çekim ekinin bulunmadığı görülür. Bu bağlamda Türkçe tipolojik olarak sayı sözcüğü ile ad arasında çoğulluk yönünden herhangi bir uyumun gözlemlenmediği dillerden biridir.

(19) a. bir kitap

b. iki kitap

c. *iki kitaplar

Türkiye Türkçesindeki ad temelli öbeklerin tipolojik özelliklerini incelerken odaklanacağımız üçüncü konu ertelenmiş ekleme (İng. suspended affixation, bakınız Lewis, 1967) yapılarıdır. Bu tip yapılarda bir çekim eki bir bağlaç ile bağlanmış öğelerin ikincisinde olsa bile anlamca bu öğelerden ikisini de etkilemektedir. Örneğin (20a)'daki gibi bir tümce (21a) ile anlamsal açıdan denk olarak anlaşılmaktadır.

(20) a. Sokağı kedi ve köpekler doldurmuş.

b. Sokağı kediler ve köpekler doldurmuş.

Türkiye Türkçesinde ertelenmiş ekleme yapıları daha çok biçimbirim özellikleri üzerinden incelenmiştir (Orgun, 1995; Kabak 2007). (21a)'daki ifade ile (21b)'deki ifade arasındaki dizimbilimsel ilişkinin tam olarak nasıl kurulduğu sorusu büyük oranda göz ardı edilmiştir.

(21) a. kediler ve köpekler

b. kedi ve köpekler

Bu konuyu merkeze alan ender çalışmalardan biri olan Kornfilt (2012), (21a) ve (21b) arasında türetimsel bir ilişki olduğunu savunmuştur. Bu analize göre (21b), (21a)'dan *Sağa Budak Taşıma* (İng. Right Node Raising, bakınız Ross, 1967) ile türetilmektedir. (21a)'nın dizimbilimsel gösterimi olan (22a) bu kural için girdi işlevi görmektedir. (22a)'da bulunan çoğul ekleri, bağlanmış öğelerin içinden dışına doğru, ikinci adın sağında bir konuma taşınmaktadır. Bu taşınma sonucu, çoğul eklerinin ilk konumunda dizimbilimsel bir gerçekliği olan ve bu nedenle anlamı da etkileyen fakat seslendirilmeyen izler (İng. traces) bırakılmıştır. Bu izlerin aşağıdaki gösterimi, “*-iz_{ler}*” şeklindedir. Böylece (22c)'de gösterilen yapı türetilmiş ve (21a) ile (21b) arasındaki anlamsal denklik açıklanmış olur.

(22) a. [[kedi]-ler] ve [[köpek]-ler] (Girdi)

b. [[[kedi]-iz_{ler}] ve [[köpek]-iz_{ler}]]-ler (Sağa Budak Taşıma)

c. [[kedi] ve [köpek]]-ler (Çıktı)

Bu yazıda Bayırlı (2022) takip edilmekte ve (21a) ve (21b) arasındaki ilişkinin türetimsel olmadığı savunulmaktadır. Bu iki ifade arasındaki ilişkinin türetimsel olduğu iddiası, anlamsal denkliğin bir açıklaması olarak sunulmaktadır. Oysa Bayırlı'nın (2022) ortaya koyduğu örnekler (bkz. (23a) ve (23b)), Türkiye Türkçesinde ek ertelemesi içeren yapılar ile ek ertelemesi içermeyen yapılar arasında

her zaman anlamsal bir denklik bulunduğu iddiasını çürütmektedir. Örneğin (23a)'daki tümce (23c)'de gösterilen anlama gelebilirken (23b)'deki tümcenin bu anlamda kullanılması mümkün değildir. (23b) ancak kadın ve erkeklerden oluşan bir grubun bulunduğunu ifade etmek için kullanılabilir.

- (23) a. Kadınlar ve erkekler buluştu.
b. Kadın ve erkekler buluştu.
c. Kadınlar buluştu. Erkekler buluştu.

Bu nedenle bu yazıda Bayırlı (2017, 2022) tarafından savunulan bir görüş olan çoğul ekinin bağlanmış adlara doğrudan doğruya eklendiği iddiasının doğru olduğu varsayılmaktadır. (21a) ve (21b) arasında herhangi bir türetimsel ilişkinin olmadığı ve bu iki ifadenin iki farklı dizimbilimsel gösterime denk düştüğü varsayılacaktır. (21a)'nin dizimbilimsel gösterimi (24a)'da, (21b)'nin dizimbilimsel gösterimi ise (24b)'de verilmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta bu yapılar arasında Sağa Budak Taşıma kuralı gibi herhangi bir türetimsel ilişkinin kurulmamış olmasıdır.

- (24) a. [[[kedi]-ler] ve [[köpek]-ler]]
b. [[[kedi] ve [köpek]]-ler]

Türkiye Türkçesinde bağlanmış ögeler arasında paylaşabilen çekim eki, çoğul eki değildir. Durum ekleri de bağlı ögeler arasında paylaşılabilir. Örneğin (25), hem çoğul ekinin hem de iyelik ve belirtme durum ekinin paylaşıldığı bir tümcedir (örnek için bakınız Lewis, 1967. Yapım eklerinin ertelendiği yapıların analizi için bakınız Akkuş, 2006 ve Kornfilt, 2012.).

- (25) Onlara [tebrik ve teşekkür]lerimi iletin.

Bu noktada ek paylaşma yapılarının her dilde mümkün olmadığını gözlemlemek önemlidir. Örneğin Estoncada durum eklerinin pek çoğu bağlanmış ögeler arasında paylaşılabilir. Bu nedenle (26a) Estoncaya ait kabul edilir bir ifade iken (26b) kabul edilir değildir. (YÖN = yönelme durum eki)

- (26) a. ema-le ja isa-le (Norris, 2014, s. 194)
anne-YÖN ve baba-YÖN
'anneye ve babaya'
b. *ema ja isa-le (Norris, 2014, s. 194)
anne ve baba-YÖN

Oysa Türkiye Türkçesinde (26b)'ye denk düşen ifade sorunsuzdur.

(27) anne ve babaya

Bu anlamda Türkiye Türkçesinin ada gelen çekim eklerinin tamamının ertelenebilmesine izin vermesi, bu dilin öne çıkan tipolojik özelliklerinden bir diğeridir.

Bu bölümde Türkiye Türkçesinin ad temelli öbeklerinin öne çıkan tipolojik özelliklerini betimlendi. Bir sonraki bölümde bu özelliklerin temel bir dizimbilimsel varsayım etrafında açıklanabileceği gösterilecektir.

2. TÜRKİYE TÜRKÇESİNİN TİPOLOJİK ÖZELLİKLERİNE DİZİMBİLİMSEL BİR YAKLAŞIM

Bir önceki bölümde Türkiye Türkçesinin uyum ve ek erteleme yapılarıyla ilgili üç temel gözlemden bulunulmuştu. Bu gözlemler aşağıda hatırlatılmaktadır.

- (a) Türkiye Türkçesinde sıfatlar ile adlar arasında sayı ve durum yönünde uyum yoktur.
- (b) Türkiye Türkçesinde sayı sözcüklerinden sonra gelen adlar, çoğul eki alamaz.
- (c) Türkiye Türkçesinde ada gelen çekim ekleri, bağlaç ile bağlanmış adlar arasında paylaşılabılır.

Yukarıdaki özellikler birbirlerinden bağımsız görünmektedir. Gerçekten de, ilkesel olarak, sıfatlar ve adlar arasında uyum içermeyen bir dilde sayı sözcükleriyle kullanılan adların çoğul eki almasının önünde bir engel yoktur. Benzer şekilde çekim eklerinin bağlı ögeler arasında paylaşılabilirdiği bir dilde sıfatlar ile adlar arasında bir uyum olmasının önünde herhangi bir engel yok gibi görünmektedir. Yazının bu bölümünde Türkiye Türkçesinin yukarıda belirtilen tipolojik özelliklerinin dağılımının gelişigüzel olmadığı savunulacaktır. Yukarıda özelliklerin Türkiye Türkçesinde ad öbeklerinin dilbilgisel analiziyle ilgili bir varsayımın çeşitli sonuçları olarak ele alınabileceği iddia edilecektir. Bu analizin ayrıntılarına girmeden önce Türkiye Türkçesinin dizimbilimsel analizi ile ilgili birtakım varsayımları açık hâle getirmek gerekmektedir.

İlk olarak bir sıfat ile bir adın birleşmesiyle oluşan öbeğin, ad öbeği olduğunu varsayılacaktır (Sproat ve Shih, 1991). Örneğin *kırmızı masa* gibi öbekte *kırmızı* sözcüğü bir rengi, *masa* sözcüğü ise bir nesneyi ifade etmektedir. *Kırmızı masa* öbeğinin anlamına

bakıldığında bu öbeğin bir renk türünü değil bir masa türünü ifade ettiği görülür. O halde, *kırmızı* ve *masa* sözcüklerinin birleşmesi sonucu oluşan öbekte (yani *kırmızı masa* öbeğinde) baskın olan unsur *masa* adıdır. Bu da bu tip öbeklerin ad öbeği (kısaca AÖ) şeklinde incelenmesinin yerinde olduğunu gösterir niteliktedir. Bu varsayımlar altında *kırmızı masa* ifadesinin dizimsel analizi aşağıdaki gibidir:

(28) [AÖ [S kırmızı] [A masa]]

Sayı bilgisi içeren ögelerin bir sayı öbeği (kısaca SayıÖ) oluşturdukları düşünülmektedir (Ritter, 1991; Carstens, 1991, Norris, 2014; Türkiye Türkçesi ile ilgili benzer varsayımlar için bakınız Ketrez, 2005; Arslan-Kechriotis, 2006). Bu durumda *kırmızı masalar* gibi bir ifadenin öbek gösterimi aşağıdaki gibidir:

(29) [SayıÖ [AÖ [S kırmızı] [A masa]]-lar]

Bir sayı sözcüğünün kullanıldığı durumlarda çoğulluk bilgisi bu sayı sözcüğünden geldiğinden çoğul eki sessiz bir ek hâline gelmektedir. Bu seesiz ek, “Ø” sembolüyle gösterilecektir. Bu durumda *dört kırmızı masa* ifadesinin öbek gösterimi aşağıdaki gibi olur.

(30) [SayıÖ [dört] [AÖ [S kırmızı] [A masa]]-Ø]

Son olarak yukarıda bahsi geçen gözlemler, ad öbeği içi uyumun varlığı ve yokluğunu ilgilendirdiği için bu tip bir uyum işleminin dilbilgisel olarak ne şekilde gerçekleştiğini açıklamak gerekir. Bu yazıda Norris (2014) tarafından geliştirilen kopyalama temelli analiz kullanılacaktır (değer atamaya dayalı alternatif bir analiz için bakınız Carstens, 2000; Danon, 2011). Bu analize göre ad öbeği içi uyum aşağıdaki kural temelinde sağlanmaktadır.

Ad Öbeği Uyum Kuralı

Bir öbek ile cins, sayı ve/veya durum gibi işlevsel bir özellik birleştiğinde bu işlevsel özellik öbeğin içindeki bütün sözcüklere kopyalanır.

Örneğin Estoncada bir adın önüne gelen sıfatların ad ile çoğulluk yönünden uyum yaptığı belirtilmişti. Estoncada bu tip yapıların, Ad Öbeği Uyum Kuralı uygulanmadan önceki hâlleri aşağıdaki gibidir:

(31) [SayıÖ [AÖ [S raske] [A küsimus]]-ÇĞL]

zor soru

Ad Öbeği Uyum Kuralı gereği, Ad Öbeği'nin (yani AÖ'nün) dışında olan çoğulluk özelliği AÖ'nün içindeki bütün sözcüklere kopyalanır. Böylece çoğul ekinin hem *raske* 'zor' sıfatında hem de *küsimus* 'soru' adında ek olarak bulunması sağlanmış olur ve Estoncaya ait aşağıdaki ifade türetilir:

- (32) *raske-te küsimus-te*
zor-ÇĞL soru-ÇĞL
'zor sorular'

Bu noktada ortaya çıkan soru Türkiye Türkçesinde benzer bir dağılımın neden mümkün olmadığıdır. Bu gözlemi açıklamak için temel bir varsayımda bulunulacaktır. Ad Öbeği Uyum Kuralının Türkiye Türkçesi için tanımlı olmadığı iddia edilecektir. Böyle olunca Türkiye Türkçesinde ÇĞL özelliği ad öbeğinin içindeki sözcüklere kopyalanmamaktadır. Bu kopyalama olayı gerçekleşmediği için çoğul çekim eki ad öbeğinde tek bir defa belirlemektedir. Türkiye Türkçesinde AÖ'nün içine herhangi bir kopyalama olmadığını AÖ'yü koyulaştırarak ifade ediyoruz. (33a), (33b)'deki ifadenin öbek-temelli analizini göstermektedir.

- (33) a. [SayıÖ [AÖ [S kırmızı] [A masa]]-lar]

b. kırmızı masalar

Yazının geri kalanında Ad Öbeği Uyum Kuralının Türkiye Türkçesi için tanımlı olmamasının diğer tipolojik özellikleri de açıkladığı iddia edilecektir. İlk olarak İngilizcede bir sayı sözcüğü ile kullanılan adların neden çoğul eki almak zorunda olduğu, Ad Öbeği Uyum Kuralı çerçevesinde açıklanacaktır. Bu bağlamda İngilizcede *three books* 'üç kitap' ifadesinin türetiminin adım adım incelemek yerinde olacaktır. Bu ifadenin türetiminde ilk olarak *book* 'kitap' sözcüğü ile çoğulluk özelliği birleşmektedir. Ad Öbeği Uyum Kuralı gereği çoğulluk özelliği ada kopyalanmaktadır. Daha sonra sayı sözcüğünün eklenmesiyle çoğul özelliği sessiz bir ek halini almakta olsa da bu özellik zaten ada kopyalanmış olduğu için adın üzerinde çoğul eki olarak belirlemektedir.

- (34) a. [[AÖ book]-ÇĞL] (Gösterimin ilk durumu)

b. [[AÖ books]-ÇĞL] (Ad Öbeği Uyum Kuralı)

c. [SayıÖ [three] [AÖ books]- Ø] (ÇĞL silinmesi)

d. *three book-s*

üç kitap-ÇĞL

Türkiye Türkçesinde sayı sözcükleriyle kullanılan adların çoğul eki almamalarının temel nedeni, Ad Öbeği Uyum Kuralının tanımlı olmamasıdır. Bu nedenle İngilizcede gösterimin ilk durumundan ada çoğul özelliğinin kopyalandığı adım (yani (34b)), Türkiye Türkçesi için geçerli bir adım değildir. Sayı sözcüğünün eklenmesiyle ÇĞL özelliği sessiz bir ek haline gelmekte ve bu nedenle de adın üzerinde görünmemektedir. Türkiye Türkçesinde *üç kitap* ifadesinin dizimbilimsel analiz adımları aşağıdaki gibi gösterilebilir.

- (35) a. [[AÖ kitap]-ÇĞL] (Gösterimin ilk durumu)
b. [SayıÖ [üç] [AÖ kitap]-Ø] (ÇĞL silinmesi)
c. üç kitap

(34)'te gösterilen adımlar ile (35)'te gösterilen adımlar karşılaştırıldığında Türkiye Türkçesi ve İngilizce arasındaki temel farkın Ad Öbeği Uyum Kuralının uygulanıp uygulanmadığı olduğu görülecektir. Bu da Türkiye Türkçesinde sıfatlar ile adların uyum yapmaması ile adların sayı sözcükleriyle kullanıldıklarında çoğul eki almamasının tek bir varsayım ile, yani Türkiye Türkçesi için Ad Öbeği Uyum Kuralının tanımlı olmadığı varsayımı ile, açıklanabileceğini gösterir. Dahası, bu bölümün geri kalanında Türkiye Türkçesinde ertelenmiş ekleme yapılarının mümkün olmasının da bu varsayımın bir sonucu olduğu gösterilecektir.

Hatırlanacağı üzere ad üzerine gelen çekim eklerinin paylaşılabilmesi, doğal dillerin farklılık gösterdiği noktalardan biriydi. Örneğin Türkiye Türkçesi, çoğul ekinin bağlaç ile bağlı adlar arasında paylaşılmasına izin verirken benzer yapılar İngilizcede dilbilgisidir.

- (36) a. [kedi ve köpek]-ler
b. *[cat and dog]-s
kedi ve köpek-ÇĞL

İlk olarak İngilizcede bu tip yapıların mümkün olmamasının bu dildeki Ad Öbeği Uyum Kuralının bir sonucu olduğu gösterilecektir. Sonra da Türkiye Türkçesinde ek erteleme yapılarının mümkün olması, Ad Öbeği Uyum Kuralının tanımsız olmasının bir sonucu olarak ele alınacaktır. İngilizcede bir bağlaç ile bağlanmış iki ad öbeğinin gösterimi (37a)'da verilmiştir. Daha sonra bu öbek ile ÇĞL özelliği birleştirilerek bir Sayı Öbeği elde edilmektedir (bakınız (37b)). Ad Öbeği Uyum Kuralı gereği bu çoğul özelliği, bağlanmış

adların hepsine kopyalanmaktadır (bakınız (37c)). Bu özellik adlara kopyalandığında adlar üzerindeki bir sonek haline gelmekte ve ilk konumunda silinmektedir (bakınız (37d)). Bu nedenle bu tip yapılar İngilizcede (37e)'deki biçimde görünmektedir.

- (37) a. [AÖ [AÖ cat] & [AÖ dog]] (Bağlanmış AÖ'ler)
b. [SayıÖ [AÖ [AÖ cat] & [AÖ dog]]-ÇĞL] (Sayı Öbeği)
c. [SayıÖ [AÖ [AÖ cats] & [AÖ dogs]]-ÇĞL]
(Ad Öbeği Uyum Kuralı)
d. [SayıÖ [AÖ [AÖ cats] & [AÖ dogs]]- Ø] (ÇĞL Silinmesi)
e. cat-s and dog-s
kedi-ÇĞL ve köpek-ÇĞL

Şimdi de Türkiye Türkçesinde Ad Öbeği Uyum Kuralının uygulanmamasının, bu dilde çekim eklerinin ertelenmesini mümkün kıldığı gösterilecektir. Öncelikle Türkiye Türkçesinde bağlaç yapıları ve bu yapılardan üretilen sayı öbekleri (kısaca SayıÖ) İngilizcede gördüğümüz yapılar ile aynıdır (bakınız (38a) ve (38b)). Ancak İngilizcede farklı olarak Ad Öbeği Uyum Kuralı uygulanmadığı için Türkiye Türkçesinde çoğul özelliğinin bağlaç ile bağlanan adlara kopyalanmamaktadır. Bu durumda çoğul soneki, ÇĞL özelliğinin bulunduğu konumda biçimbirimsel bir öge haline gelmektedir. Bu da Türkiye Türkçesinde ertelenmiş ekleme yapılarını mümkün kılmaktadır.³

- (38) a. [AÖ [AÖ kedi] & [AÖ köpek]] (Bağlanmış AÖ'ler)
b. [SayıÖ [AÖ [AÖ kedi] & [AÖ köpek]]-ÇĞL] (Sayı Öbeği)
c. [SayıÖ [AÖ [AÖ kedi] & [AÖ köpek]]-ler] (Çoğul Eki)
d. kedi ve köpekler

İngilizceye ait (37)'de verilen türetim ile Türkiye Türkçesine ait (38)'de verilen türetim karşılaştırıldığında İngilizcenin türetiminde Ad Öbeği Uyum Kuralı uygulanırken iken Türkiye Türkçesinin türetiminde bu kuralın uygulanmadığı görülecektir. Bu da ertelenmiş

³ Burada Bayırlı (2017, 2022) tarafından geliştirilen analiz takip edilmekte ve ertelenmiş ekleme yapılarının çekim ekinin adlara doğrudan doğruya eklenmesiyle oluşturulduğu varsayılmaktadır. Karşıt bir varsayım için bakınız Kornfilt (2012).

ekleri mümkün kılan dilbilgisel özelliğin, Türkiye Türkçesinde Ad Öbeği Uyum Kuralının geçersizliği olduğunu göstermektedir.

SONUÇ

Bir önceki bölümün başında Türkiye Türkçesine ait üç temel tipolojik özellikten bahsedilmişti. Bu özellikler aşağıda hatırlatılmaktadır.

- (a) Türkiye Türkçesinde sıfatlar ile adlar arasında sayı ve durum yönünden uyum yoktur.
- (b) Türkiye Türkçesinde sayı sözcüklerinden sonra gelen adlar, çoğul eki alamaz.
- (c) Türkiye Türkçesinde ada gelen çekim ekleri, bağlaç ile bağlanmış adlar arasında paylaşılabilir.

Bu yazıda savunduğumuz temel tez bu özelliklerin Türkiye Türkçesinde gelişigüzel bir dağılım göstermediğidir. Yukarıdaki özelliklerin tamamı, Ad Öbeği Uyum Kuralının Türkiye Türkçesi için tanımsız ve geçersiz olmasının çeşitli sonuçları olarak ele alınabilirler. Bu sayede Türkiye Türkçesinin ad temelli öbeklerinin yukarıda ifade edilen tipolojik özelliklerinin anlamlandırılmasında, dilbiliminin analiz araçlarının açıklayıcı olduğu görülür.

KAYNAKÇA

- Abels, K and Neeleman, A. (2009). Universal 20 without the LCA. J. Brucart, A. Gavarro ve J. Sola. *Merging Features* (pp. 60-79). Oxford: Oxford University Press.
- Akkuş, F. (2016). Suspended affixation with derivational suffixes and lexical integrity. *Mediterranean Morphology Meetings*, 10, 1-15.
- Arslan-Kechriotis, Z. C. (2006). Case as an uninterpretable feature. Yayınlanmamış doktora tezi. Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Bayırlı, İ. K. (2017). The Universality of concord. Unpublished doctoral thesis. Massachusetts Institute of Technology, Cambridge.
- Bayırlı, İ. K. (2022). Türkiye Türkçesinde ertelenmiş çekim eklerinin dilbilimsel analizi. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 6(1), 378-393.
- Carstens, V. (1991). The morphology and syntax of determiner phrases in Kiswahili. Unpublished doctoral thesis. ABD.

- Carstens, V. (2000). Concord in minimalist theory. *Linguistic Inquiry*, 31, 319-355.
- Chomsky, N. (1995). *The Minimalist program*. Cambridge: MA: MIT Press.
- Cinque, G. (2005). Deriving Greenberg's universal 20 and its exceptions. *Linguistic Inquiry*, 36, 315 – 332.
- Comrie, B. (1981). *The languages of Soviet Union*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Corbett, G. (1991). *Gender*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Croft, W. (1990). *Typology and universals*. Cambridge UK: Cambridge University Press.
- Danon, G. (2011). Agreement and DP-internal feature distribution. *Syntax*, 14, 297-317.
- Dryer, M. S. (1992). The Greenbergian word order correlations. *Language*, 68, 81-138.
- Dryer, M. S. and Haspelmath, M. (Ed) (2013). *The world atlas of language structures*. Leipzig: Max Plank Institute for Evolutionary Anthropology.
- Greenberg, J. H. (1954). A quantitative approach to the morphological typology of language. *Method and perspective in anthropology* (Spencer, R. F., Ed.) (pp. 192-220). Minneapolis: U of Minneapolis.
- Greenberg, J. H. (1966). Some universals of language with particular reference to the order of meaningful elements. *Universals of language* (Greenberg, J. H., Ed.) (pp. 73-113). MIT Press.
- Hawkins, J. (1983). *Word order universals*. New York: Academic Press.
- Jakobson, R. (1963). Implications of language universals for linguistics. *Universals of language içinde* (Greenberg, J. H., Ed.) (pp. 263 – 299). MIT Press.
- Kabak, B. (2007). Turkish suspended affixation. *Linguistics*, 45(2), 311 – 347.
- Ketrez, N. (2005). Children's scope of indefinites objects. Unpublished doctoral thesis, ABD.

- Kornfilt, J. (2012). Revisiting suspended affixation and other coordinate mysteries. *Functional heads: the cartography of syntactic structures* (Bruge, L., Cardinaletti, A., Giusti, G., Munaro, N. and Cecilia, P., Ed.) (pp. 181-196). Oxford: Oxford University Press.
- Lewis, G. (1967). *Turkish grammar*. Oxford: Oxford University Press.
- Newmeyer, F. J. (1983). *Grammatical theory: Its limits and its possibilities*. Chicago: University of Chicago Press.
- Norris, M. (2014). *A Theory of nominal concord*. Unpublished doctoral thesis. ABD.
- Orgun, C.O. (1995). Flat vs branching morphological structures: the case of suspended affixation. *Annual Meeting of the Berkeley Linguistic Society*, 21, 252 – 261.
- Ramat, P. (1995). *Linguistic typology*. Berlin: de Gruyter.
- Ritter, E. (1991). Two functional categories in noun phrases: Evidence from modern Hebrew. *Perspectives on phrase structure: Heads and licensing* (Rothstein, S. D., Ed.). Diego: Academic Press.
- Ross, H. (1967). *Constraints on variables in syntax*. Unpublished doctoral thesis. MIT, ABD.
- Sproat, R. and Shih, C. (1991). The cross-linguistic distribution of adjective ordering restrictions. *Interdisciplinary approaches to language* (Georgopoulos, C. and Ishihara, R., Ed.) (pp. 565-593). Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Whaley, L. J. (1996). *Introduction to typology*. London: Sage Publications.